

You are accessing the Digital Archive of the Catalan Review Journal.

By accessing and/or using this Digital Archive, you accept and agree to abide by the Terms and Conditions of Use available at http://www.nacs-catalanstudies.org/catalan_review.html

Catalan Review is the premier international scholarly journal devoted to all aspects of Catalan culture. By Catalan culture is understood all manifestations of intellectual and artistic life produced in the Catalan language or in the geographical areas where Catalan is spoken. Catalan Review has been in publication since 1986.

Esteu accedint a l'Arxiu Digital del Catalan Review

A l' accedir i / o utilitzar aquest Arxiu Digital, vostè accepta i es compromet a complir els termes i condicions d'ús disponibles a http://www.nacs-catalanstudies.org/catalan_review.html

Catalan Review és la primera revista internacional dedicada a tots els aspectes de la cultura catalana. Per la cultura catalana s'entén totes les manifestacions de la vida intel·lectual i artística produïda en llengua catalana o en les zones geogràfiques on es parla català. Catalan Review es publica des de 1986.

El castellà catalanitzat a Barcelona: perspectives lingüístiques i culturals
Robert Vann

Catalan Review, Vol. XV , No. 1 (2001), p. 117-131

EL CASTELLÀ CATALANITZAT A BARCELONA: PERSPECTIVES LINGÜÍSTIQUES I CULTURALS¹

ROBERT VANN

INTRODUCCIÓ

La majoria de les investigacions recents de llengua i cultura a Catalunya s'han concentrat en la normalització del català i en les circumstàncies en les quals es fan servir el català i el castellà. Aquesta concentració té la seva lògica i prioritat davant els canvis polítics i lingüístics de les últimes dècades, però ha deixat una mica de banda un altre tema d'interès lingüístic i cultural. El contacte prolongat amb el català ha influït força el castellà de Catalunya, i la majoria dels castellanoparlants reconeixen el castellà catalanitzat ràpidament. No obstant això, el castellà catalanitzat ha estat també oblidat per la dialectologia espanyola, i resulta una varietat relativament poc estudiada formalment.

Encara que és ben conegut que elements com un accent notable al pronunciar el castellà o pràctiques gramaticals i lèxiques innovadores ja s'havien observat en estudis anteriors com els de Badia i Margarit i el de Marsá, Boix, Payrató i Vila han assenyalat que calen investigacions sociolingüístiques tipus "corpus" per poder fer anàlisis fidedignes que documentin, exemplifiquin i descriguin el tipus i grau de transferència lingüística en el castellà catalanitzat. Alguns estudis ja han treballat amb dades d'un corpus però tots van fer servir dades escrites més que no pas orals. Dos estudis de megacorpus amb component oral s'estan duent a terme actualment a Barcelona,² però fins ara no s'han publicat gaires investigacions basades en corpus orals amb el fi de descriure el castellà catalanitzat des d'una perspectiva lingüística i cultural.³ Aquest treball presenta els resultats qualitius primers d'un estudi pilot que respon a aquest buit.

El primer apartat proporciona detalls lingüístics preliminars d'una

1. Una versió preliminar d'aquesta investigació va ésser presentada originàriament al Novè Col·loqui de la NACS a Barcelona (27 de maig de 1998). Agraïxo els comentaris i suggeriments de tots presents i el suport del Program for Cultural Cooperation between Spain's Ministry of Culture and United States Universities, subvenció #1490, que va facilitar la meua recerca.

2. "Obtención e informatización de un corpus lingüístico de la variedad del español de Barcelona para su posterior análisis" a la UB, i una altra a l'Àrea d'espanyol del Departament de Traducció i Filologia de la UPF. Aquesta última ha produït ja l'anàlisi preliminar del castellà parlat per 38 estudiants universitaris.

3. Està dirigida a aquest fi la feina preparatòria de Casanovas Català ("Algunos rasgos propios", "Contacto lingüístico").

varietat del castellà catalanitzat a partir del meu corpus de conversa gravada a Barcelona. Considero com la influència de paraules, gramàtica i pronúncia catalanes contribueix al fet que el castellà observat es distingeixi dins la dialectologia castellana. Tots els casos d'influència que presento aquí són, segons el meu parer, formes en diversos graus d'integració en el castellà catalanitzat⁴ que poden comportar funcions comunicatives creatives per competir amb les del castellà general. Per això, generalment evitaré els termes *interferència* o *anàlisi d'errors*,⁵ preferint sempre mots menys prescriptius com *transferència* o bé *marques transcòdiques*, conceptes que simplement indiquen que l'existència o l'ús d'un element es pot deure al contacte de llengües. Al segon apartat del treball, afirmo que cal reconèixer que el castellà catalanitzat és una expressió important de la cultura catalana. Es veu el seu significat cultural per als meus informants en extractes del meu corpus de conversa.

SECCIÓ I: PERSPECTIVES LINGÜÍSTIQUES DEL CASTELLÀ CATALANITZAT (CORPUS ORAL)

S'ha descrit la metodologia utilitzada per a aquesta investigació en altres publicacions, de manera que per qüestions d'espai, aquí seré molt breu al respecte. A l'estiu de 1995 vaig recollir un corpus de 80 hores de castellà parlat a Barcelona, dividit en 60 hores de converses informals que vaig tenir amb els informants de dues xarxes socials, caracteritzades segons l'edat, el sexe i la posició social dels seus components, i 20 hores de converses que van tenir els informants entre ells. Aquí informo de les xerrades que vaig tenir amb els informants. Un grup era de 32 informants que habitualment parlaven el català, assenyalat a les taules i citacions a continuació amb CAT, i l'altre era de 26 informants que habitualment parlaven el castellà,⁶ assenyalat a les taules i citacions amb CS. L'avantatge que ens proporciona l'estudi de les dues xarxes socials és que tot i que no sigui estadísticament representatiu, sí que representa grups que realment se socialitzen entre ells; podem veure, doncs, amb molt detall com les relacions entre els parlants afecten el seu comportament lingüístic.⁷

4. De quin nivell d'integració té cada forma no me n'ocuparé aquí.

5. Aquests termes poden implicar connotacions prescriptives de dèficit.

6. Llengua habitual aquí vol dir simplement la llengua parlada amb més freqüència; no ha de coincidir amb nocions de primera llengua. Hi havia molta varietat en ambdues xarxes quant a primera llengua, mentre que un dels factors socials més obvis que separava els grups al moment de l'investigació era la seva llengua habitual.

7. En una xarxa social, podem veure com individus poden introduir i/o propagar novetats o canvis lingüístics. També podem veure les relacions entre els parlants i els seus

La llengua que predomina al meu corpus és el castellà per dos motius: un grup preferia el castellà entre ells i l'altre generalment m'acomodava la seva parla, perquè jo, en aquella època, no parlava gens el català. Malgrat els molts canvis de codi al corpus, aquí m'ocupo només dels elements lingüístics del meu corpus en llengua castellana que es poden deure a la influència de paraules, gramàtica, i pronúncia catalanes. La teoria lingüística és inconsistent quant a fins quin punt una llengua pot influir en una altra i quina és la causa de tal influència; Weinreich afavoria motivacions lingüístiques i Thomason i Kaufman, factors socials. Aquest treball, com a part d'una investigació major i més comprensiva, considera motivacions lingüístiques, per ser una primera aproximació; aquí descriu algunes marques transcòdiques que poden resultar de semblances i diferències lingüístiques entre el català i el castellà.

Algunes de les diferències entre el català i el castellà aquí presents han sigut esmentades per altres autors i alguns dels catalanismes que cito ja s'han observat recentment en el castellà dels Països Catalans. El que presento aquí, doncs, no pretén ésser ni comprensiu ni la primera menció, en molts casos, de l'existència d'un catalanisme específic. El que més té d'original és que representa una de les primeres aproximacions a la descripció del castellà catalanitzat a Barcelona que es basa en un corpus transcrit de llengua oral espontània. En la classificació, només esmento la primera ocurrència de cada catalanisme en el corpus. Per qüestions d'espai, no es pormenoritzen gaire les qüestions plantejades, però sí que es presenta una classificació preliminar.

PARAULES (INFLUÈNCIA LÈXICA)

Al meu corpus es poden identificar tres tipus d'influència lèxica diferents: préstecs, calcs i transferències semàntiques. Empraré el terme *préstec* per referir-me a la incorporació de mots catalans en el castellà, usualment amb modificacions morfofonològiques. El resultat és una paraula nova en el castellà. Utilitzaré *calc* per referir-me a la incorporació d'expressions catalanes en el castellà per traducció directa, mot per mot. El resultat és una expressió nova en el castellà. Faré servir el terme *transferència semàntica* per a mots ja existents en castellà que adquireixen els significats que tenen els seus equivalents formals en català quan aquests són diferents. El resultat és un significat nou per a una expressió que ja coneixia el castellà. La influència lèxica trobada al meu corpus està resumida a la Taula 1:

diversos entorns culturals, les quals produeixen elements de diferència més importants pels informants mateixos que qualsevol element exterior que poguéssim atribuir-los de fora.

TAULA 1

PRÉSTECES TROBATS AL CORPUS	CALCS TROBATS AL CORPUS	TRANSFERÈNCIA SEMÀNTICA TROBADA AL CORPUS
a la babalá (CAT1-24, 3:29)	a más (CS1-9, 6:44)	al costado (CAT1-4, 1:10)
aconseguir (CAT1-20, 6:50)	ahí hay (CS1-26, 9:37)	pernil (CAT1-12, 5:35)
afavorecen (CS1-23, 7:4)	cierra la luz (CS1-20, 4:37)	pero (CS1-4, 5:53)
atabalada (CS1-12, 6:41)	de seguida (CAT1-21, 7:22)	por eso (CS1-7, 9:8)
barrecha (CS1-12, 6:26)	de tanto en tanto (CS1-16, 2:17)	respetar (CAT1-14, 4:1)
barrejar (CAT1-21, 6:27)	esto mismo (CS1-10, 4:26)	resta (CS1-17, 8:31)
conversa (CAT1-5, 9:17)	hacer servir (CAT1-21, 6:27)	sacar (CAT1-17, 4:8)
desenvolupar (CAT1-5, 6:20)	hacerle raro (CS1-18, 3:14)	ser (CAT1-23, 6:3)
deu (CAT1-7, 10:2)	la cual cosa (CAT1-11, 6:11)	
distesas (CAT1-22, 6:44)	me duele el cuello (CS1-15, 6:48)	
encruzar (CAT1-20, 6:18)	tiene a ver (CS1-7, 10:28)	
entre comitas (CAT1-20, 6:37)	todo y que (CAT1-5, 7:46)	
espardeña (CS1-18, 9:16)		
esplai (CAT1-7, 3:42)		
estalviadores (CAT1-21, 9:34)		
payés (CAT1-18, 13:29)		
parlado (CS1-2, 2:31)		
rachola (CAT1-12, 5:50)		

No comentaré en aquesta investigació tots els casos aquí presents, però voldria fer-ne algunes generalitzacions. Són préstecs i no exemples de canvi de codi els mots que s'han integrat morfofonològicament (*aconseguir*, *afavorecen*, *barrecha*, *barrejar*, *distesas*, *encruzar*, *estalviadores*, *parlado*, etc.), precisament per la seva integració a la morfofonologia castellana. En paraules com *a la babalá*, *atabalada*, *conversa*, *deu*, *espardeña* i *esplai*, que entre el català i el castellà no difereixen morfològicament, és difícil dir a quina llengua pertanyen, ja que sonen gairebé igual en català pronunciat amb accent castellà i en castellà pronunciat amb accent català. Deixo aquest tema per a una altra anàlisi.

Quant als calcs, alguns són molt obvis, com per exemple: *cierra la luz*, *me duele el cuello*, *tiene a ver*, *todo y que*, etc. Per a altres expressions, cal esmentar que aquestes combinacions existeixen en castellà general i són gramaticals, però són poc freqüents i a vegades tenen

d'altres accepcions. Tal és el cas de *a más, ahí hay, esto mismo, hace servir, de seguida*, etc.⁸ Pot haver-hi precedents interns pels seus usos independentment del contacte amb el català, però la freqüència d'ús d'expressions com aquestes pot ser que sigui més alta a causa del contacte amb el català.

Pel que fa a les transferències semàntiques, necessàriament hem de veure el context de l'ús dels mots castellans per aclarir el significat innovador que se'ls ha enganxat:

- 1) al costado (CAT1-4, 1:10): "Es darse un lujo, una prepotencia, al costado de otro... al lado de otros países".
- 2) pernil (CAT1-12, 5:35): "Ponme, no sé, cien gramos de pernil".
- 3) pero (CS1-4, 5:53): "Porque estamos en España, aunque no lo quiero aceptar, pero".
- 4) por eso (CS1-7, 9:8): "Pero, ¿no pasas la vida fuera de casa?" → "No, por eso".
- 5) respetar (CAT1-14, 4:1): "De España yo ten-, yo respeto mucho..."
- 6) resta (CS1-17, 8:31): "En la resta...en la, bueno, en el resto de España no se habla catalán".
- 7) sacar (CAT1-17, 4:8): "Hasta que no me saque encima esto de de hablar primero en castellano..."
- 8) ser (CAT1-23, 6:3): "No creo que tenga que decir que soy en España".

Costado en castellà general no inclou l'accepció general de 'lado', ni *pernil* l'accepció de 'jamón', en general, ni *pero* l'accepció de 'sin embargo', ni *por eso* l'accepció adversativa.⁹ Llavors, *respetar* aquí ha arribat a significar *respetar*, *resta* (sostracció matemàtica) ha arribat a significar *resto* (el que queda), i *sacar* ha arribat a significar *quitar*.¹⁰ Finalment, en castellà general, a diferència del català, *ser* no es fa servir per l'ubicació personal.

8. Les expressions *a más* i *de seguida* són registrades en Seco (*Diccionario*, 9a, 255). Diu que *a más* no es fa servir en la llengua general tot i que estigui registrat al Diccionari acadèmic, però que és comú en el castellà parlat per catalans, com també ho és *a más a más*, que tampoc no és desconegut en castellà comú. Diu (336) que *de seguida* com a equivalent de *en seguida* és vulgar, tot i que l'Acadèmia el recullí sense cap qualificació.

9. Això ha estat documentat també per Atienza et al., on s'afirma que *por eso* s'ha gramaticalitzat en connector discursiu, sense valor anafòric.

10. Assenyalat com a catalanisme per Seco; el sentit fonamental de *sacar* es extraure.

GRAMÀTICA (INFLUÈNCIA SINTÀCTICA)

Al meu corpus es poden notar tres tipus de influència sintàctica. Primer, es veu una extensió semàntico-pragmàtica de construccions gramaticals paral·leles. Després, es detecta un canvi de la freqüència d'ús d'altres construccions. Finalment, hi ha un alt índex d'errors d'actuació. Es veu la extensió semàntico-pragmàtica a la Taula 2.

TAULA 2
EXTENSIO SEMÀNTICO-PRAGMÀTICA
DE CONSTRUCCIONS GRAMATICALS PARAL·LELES

1) Extensió deíctica (CS1-2, 11:33) "Aquí: ¿a qué te refieres, ¿aquí, allá, o allá atrás"?
2) Focalització sense inversió (CAT1-25, 2:50) "Le tienen que hablar en castellano, porque claro, CATALAN él no sabe".

El que passa amb els dèictics és que en el castellà catalanitzat del meu corpus, s'esté l'abast de *este*, *aquí*, *venir* i *traer* per incloure la zona de l'interlocutor, cosa natural en català però no en el castellà general.¹¹ Un altre exemple d'extensió pragmàtica és la focalització sense inversió, que resulta d'una diferència entre el català i el castellà assenyalada per Vallduví. Aquesta construcció és analitzada amb detall en Vann (*Pragmatic and Cultural Aspects* i "Pragmatic Transfer"), de manera que aquí passarem als canvis de freqüència, els quals es presenten a la Taula 3.

TAULA 3
CANVIS DE RESTRICCIONS EN LA FREQUÈNCIA D'ÚS O L'ENTORN D'ÚS

1) Construccions partitives: (CAT1-22, 13:30) "Porque es una zona de inmigrantes, entonces hay ...de gitanos".
2) <i>De</i> com a nexa verbal: (CS1-2, 4:36) "Prefirieron de no liarla con dos idiomas".
3) Complement directe animat sense la preposició <i>a</i> : (CAT1-12, 7:5) "y conocieron unos chicos de Cádiz".
4) Plusquamperfet com a pretèrit: (CS1-2, 9:33) "Los toros, de pequeño había ido a los toros".
5) Inacusatiu amb <i>ser</i> : (CAT1-5, 1:21) "Los dos son nacidos aquí en BCN".
6) Doble negació amb <i>tampoco no</i> : (CS1-1, 7:51) "Si votabas CiU, tampoco no avanzan".
7) Comparacions amb <i>que no</i> : (CAT1-5, 3:23) "mejor dar los votos a otro sitio que no darlos aquí".

11. Per més informació al respecte, es pot consultar Vann.

Quant als canvis de restriccions, Klein en una obra clau, ha mostrat que la influència sintàctica més freqüentment serà notable no en estructures noves sinó en el canvi de freqüència i/o entorns d'estructures que ja presenta una llengua. Poplack agrega que el contacte de llengües destaca i incrementa la variació interna prèviament ignorada. Això confirma la conclusió de Silva-Corvalán ("Bilingualism") que el contacte accelera els canvis internament motivats. La majoria dels canvis que se citen a la Taula 3 es poden explicar a partir d'aquestes tres teories. Des de temps antics es coneixen totes les construccions esmentades en varietats del castellà monolingüe, però pot ser que en contacte amb el català es facin servir més freqüentment o en entorns nous.¹²

L'última influència sintàctica que surt al corpus és una gran quantitat d'errors d'actuació, alguns dels quals es presenten a continuació a la Taula 4.

TAULA 4 ERRORS D'ACTUACIÓ

lleguese, ser respuesto, depiende, entuviera, ponimos, ves (de <i>ir</i>), etc.

Quant als errors d'actuació, cal assenyalar que, al menys qualitativament, sembla que el meu corpus en té més que el que és habitual en el castellà general. Recordem que molts informants d'aquest estudi, al parlar-me en castellà, no devien parlar la llengua que millor dominessin.

PRONÚNCIA (INFLUÈNCIA FONOLÒGICA)

Qualsevol hispanoparlant que passa pels Països Catalans deu notar un conjunt d'aspectes fonològics locals que distingeixen l'accent del castellà catalanitzat. Aquí s'assenyalen algunes pronúncies comunes al

12. Quant als usos de *de*, *a* i *no*, hi ha constància en el castellà: ús limitat de *de* per a expressar quantitats indeterminades 'hubo de todo eso' i ús vulgar i regional de *de* abans de proposicions dependents de verbs que no prenen cap preposició (133-4); el complement directe no porta preposició si té un sentit de indeterminació 'busco una secretaria' (4-5); en determinades comparacions, *no* no té valor negatiu 'es mejor ayunar que no enfermar' (269); Seco declara simplement que és incorrecte dir *tampoco no* (322). Quant a l'ús del plusquamperfet i de l'auxiliar *ser* amb l'inacusatiu, si existeixen en castellà poden ser arcaïsmes o regionalismes, però s'hauria de investigar més a fons per a comprovar-ho. El fet que no ens hàgim adonat fins ara que encara es feien servir aquestes construccions en aquests entorns, per la seva relativa poca freqüència en el castellà general, no vol dir que no hi fossin o que no hi siguin. Si bé el castellà té o ha tingut totes aquestes formes independentment del contacte amb el català, també podríem parlar d'un cas de convergència lingüística. Per cert, l'identificació de les marques transcòdiques és, de vegades, difícil.

meu corpus, també notades més generalment per altres autors. S'ha resumit aquesta influència fonològica a la Taula 5.

TAULA 5

INFLUÈNCIA FONOLÒGICA	EXEMPLE
Pronunciar la "s" com la "z" ('ceceo')	[ə]alamanca
Pronunciar la "c" com la "s" ('seseo')	Bar[s]elona
Ensordiment de /d/ final de paraula	Madri[t]
Retenció forta del fonema palatal lateral	Sevi[ʎ]a
Sonorització de /s/ final de paraula abans vocal	lo[z] hombres
Velarització de /l/ i la /a/ contigua	vamos [aɫ] parque
Vocals obertes (/e, o/ accentuades)	Qué h[ɔ]ra es?
Vocals neutralitzades (/e, a/ inaccentuades)	[ə]spañ[ə]
Realització de /o/ inaccentuada com [u]	la n[u]rmalización

TOT JUNT: UN DIALECTE?

Curiosament, la dialectologia espanyola no es refereix tradicionalment a dialectes del castellà, sinó a "todo lo que, no siendo rigurosamente castellano, participa de él y de su peripecia historia". Per tant, per Zamora Vicente, en queden excloses "las hablas periféricas peninsulares, catalán y gallego-portugués" i es tracten el mossàrab, el lleonès, l'aragonès, l'andalús, i els parlars extremeñys, de la Rioja, murcians i canaris. Tampoc no hi ha cap esment dels dialectes del castellà que s'han format en contacte amb les altres llengües espanyoles actuals, el català, el gallec i el basc.¹³ Per tant, el nostre no deu ser un dialecte, espanyol segons el criteri tradicional. Al mateix temps, tot i que no podem treure generalitzacions representatives del meu corpus, tot-hom probablement reconeix semblances entre aquest parlar i el cas-

13. De tot el grup considerat, l'andalús és l'únic fill directe del castellà; el mossàrab, el lleonès i l'aragonès són, discutiblement, llengües romàniques per elles mateixes. Els parlars de trànsit, però, segons Zamora Vicente, són creuaments lingüístics castellanitzats que incorporen fins a cert punt les característiques d'aquestes llengües romàniques relacionades amb el castellà. Ara bé, el castellà catalanitzat no és tan diferent del castellà general com ho són l'andalús, l'extremeñy, els parlars de la Rioja, el murcià o el canari però, com tots aquests parlars menys l'andalús, és una varietat en contacte constant amb una altra llengua romànica durant segles. La diferència major és que sembla que els parlars de trànsit són més el lleonès, l'aragonès i el valenciano-andalus castellanitzats que no el castellà influït per una altra llengua romànica, com és el cas del castellà castellanitzat.

tellà parlat a altres parts dels Països Catalans, la qual cosa sembla suggerir que pot haver-hi una varietat més generalitzada del castellà catalanitzat que podria considerar-se per separat en la dialectologia castellana. Cal molta més recerca en aquesta àrea, ja que han estat escassos els estudis que s'han dedicat a ella fins ara.¹⁴

SECCIÓ II: PERSPECTIVES CULTURALS DEL CASTELLÀ CATALANITZAT

En aquest segon apartat del treball, afirmo que el castellà del meu corpus és una expressió important de la cultura catalana.¹⁵ Ara bé, el que hom parli castellà o català d'entrada pot ésser significatiu, com han assenyalat altres autors. Però, com s'ha argumentat en altres llocs, el que no podem fer és considerar l'elecció d'una llengua equivalent a l'elecció d'una identitat cultural. Per cert, molta gent catalana s'expressa de vegades, si no més, en castellà. Per això mateix, el seu castellà és un element significatiu de la cultura catalana. Però apart de l'elecció del castellà o del català, la pròpia manera de parlar el castellà a Catalunya pot ser una forta expressió de cultura catalana també (Vann, "Constructing Reality").¹⁶ Extractes de les meves entrevistes revelen que el castellà catalanitzat és significatiu per reflectir, constituir i reforçar diferències socioculturals importants per als meus informants. Als extractes surto jo com a entrevistador (E) parlant amb informants (I) diferents de les dues xarxes socials.

Cal reconèixer que interpretacions públiques del comportament lingüístic són molt importants perquè poden afectar les relacions

14. Seria una dialectologia castellana que considerés també varietats del castellà en contacte: a València, a Galícia, al País Basc, etc. És interessant preguntar-se per què no hi ha hagut el reconeixement lingüístic d'aquest "dialecte" tot i que en tots els camps lingüístics, hi ha trets distintius propis del castellà castellanitzat que qualsevol castellano-parlant probablement sabria identificar. Cal més recerca d'aquest misteri; dos motius possibles inclouen la intervenció de consideracions políticoculturals i la possibilitat que els trets distintius fossin menys o tinguessin menys freqüència abans dels canvis lingüístics esdevinguts a Catalunya aquest segle.

15. Graciela Barrios, en un article del castellà parlat pels immigrants italians a Montevideo, conclou (85) que "la aparición de elementos lingüísticos que no coinciden con los que usan los hispanohablantes, puede seguir marcando étnicamente al inmigrante". És més, diu que el cocoliche unifica lingüísticament els italians, des de la perspectiva de la societat uruguiana. Potser el cas del castellà catalanitzat es semblant en aquest aspecte; d'una manera cultural, unifica al poble català davant d'Espanya. D'això me n'ocupo a continuació.

16. Com diu Silva-Corvalán, "el fenómeno de las lenguas en contacto y sus consecuencias lingüísticas deben estudiarse dentro de un marco psicológico y sociocultural para comprender su desarrollo y ramificaciones". La catalanització lingüística del castellà comporta també un canvi cultural; el castellà catalanitzat no té les mateixes associacions culturals que el castellà no catalanitzat.

socials. Diuen que la llengua és un reflex de la cultura. Aquest primer extracte, d'una noia del grup que habitualment parlava en castellà, mostra la dualitat lingüística i cultural associada amb el castellà catalanitzat.

Extracte 1: CS1-6, 7:28-37

E: ¿Pero luego si vas por la calle en Madrid hablando el castellano que hablas, que has aprendido aquí en Barcelona-

I: Um jum.

E: Se te pillá ¿no?

I: Um jum.

E: ¿Por catalana?

I: Sí, claro, sí.

E: Y luego, ¿qué pensarán ellos?

I: Claro, ¿qué pensarán? Tienes que demostrar, si estás en Madrid, de que eres catalana, pero que ante todo eres española, si quieres ser aceptada.

Per a la propera informant, també del grup que habitualment parlava en castellà, ser català és una construcció cultural per a la qual el castellà catalanitzat és un recurs lingüístic. Com diu la Silva-Corvalán, "el contacto lingüístico es en verdad una expresión más del contacto cultural y la transferencia refleja un proceso de difusión cultural o aculturación".

Extracte 2: CS1-12, 9:27-32

I: Una persona que no sea catalana pero que viva aquí y se quiera hacer la catalana puede utilizar cualquier código, sea intentar marcar mucho su acento [sic] como intentar mezclar como introducir (???) que creo que una persona puede utilizar, o sea una persona no catalana puede utilizar diferentes códigos. El más habitual, para mi gusto, es eh el mezclar o el intentar hablar mucho catalán, o introducir catalanadas en su castellano.

El proper extracte fa al·lusió a diferències socioculturals comunicades pel castellà catalanitzat. Reals o imaginades, per a aquest individu del grup que habitualment parlava en castellà, parlar el castellà catalanitzat té conseqüències sociolingüístiques.

Extracte 3: CAT1-20, 15:34-39

I: Es decir, por ejemplo, nosotros decimos: "Este, se nota que es catalán ¿eh?", o sea, esto es la manera, exageramos, el castellano hablado por nosotros mismos. Nosotros mismos, lo exageramos porque sabemos que lo hablamos de una manera determinada, o sea, es objeto de

burlas, es un poco un ca, un castellano burlesco, y con este castellano es evidente que no puedes ir a ciertos lugares.

Segueix la mateixa informant en aquest últim extracte, on veiem com el castellà catalanitzat, en les seves formes lingüístiques, capta elements de la cultura catalana que són conceptes aliens o al menys diferents als del castellà general.

Extracte 4: CAT1-20, 17:21-43

I: ea... Antes hablabamos de la catalanización de todas esas expresiones, ¿no? "o i tant", el "o i tant" ee, catalán castellanizado, esto es evidente, ¿no?, o otras expresiones, ¿entiendes? No sé, es es, por eso es lo que decíamos, ¿no?, una lengua es algo más que una la gramática, (risas), esto es evidente.

E: ¿Qué quieres decir con esto?

I: Que una lengua es una visión...

E: ¿Y... y tenéis una visión diferente los catalanes que que los castellanos?

I: Cuando digo visión diferente, no me refiero a algo totalmente distinto, pero es una co, una manera de interpretar las cosas, una manera distinta, claro, de la misma cosa que puede ser interpretada de una manera o de otra, esto siempre, ¿no? Aumm...es que coges cualquier expresión popular o cualquier refrán, y denota una manera de ver las cosas, cuando dices: "una cosa, que una cosa, una cosa es tan grande como una casa de pagès" (ríe) por ejemplo, es una, o sea... hace referencia a una situación concreta, contextual concreta catalana; un castellano nunca lo diría. Entre ello porque una casa de pagès no existe, ¿no?, en su vínculo, en su contexto...

CONCLUSIÓ

Per concloure, vull tornar a emfasitzar la clara necessitat de recerca sobre el castellà de Catalunya, aspecte sobre el qual aquest treball vol incidir. Aquesta és una de les primeres investigacions basades en un corpus oral que explicitament relaciona el castellà de Catalunya a la llengua i cultura catalanes. He intentat combinar la teoria lingüística de la transferència lingüística amb una anàlisi sociolingüística qualitativa preliminar per fer el primer pas cap a la descripció fidedigna d'un corpus del castellà catalanitzat. Cal encara una anàlisi qualitativa més profunda del mateix corpus, per trobar-hi més exemples i per incloure-hi també el canvi de codi. A més, encara hem de mirar l'última part del corpus, les 20 hores de conversa dels informants entre ells, que des d'un punt de vista sociolingüístic pot resultar més significativa per ser

encara més natural la conversa.¹⁷ Després caldrà fer l'anàlisi quantitativa que correlacioni els resultats lingüístics amb factors socials ja mesurats. És altament probable que hi hagi correlacions significatives, donat que en una investigació sobre l'ús dels díctics castellans ja s'ha trobat que els informants d'aquests dos grups, amb més exposició a la socialització catalana, fan servir més *este*, *aquí*, *venir* i *traer* a expenses de *ese*, *ahí*, *ir*, i *llevar* (significativitat de $p < .0000$).

A més de les correlacions sociolingüístiques, l'anàlisi quantitativa segurament trobarà més marques transcòdiques del tipus que només es detecten per freqüència. Per exemple, sospito que el castellà catalanitzat fa servir el subjuntiu en *-ase/iese* més que el castellà general i que també fa servir més el *haber de*, etc. Investigacions futures analitzaran, doncs, amb més detall les marques transcòdiques del corpus fins a una tipologia comprensiva i contribuïran més a qüestions teòriques de transferència lingüística. També poden incloure una mostra representativa quant a edat, posició social, sexe, etc., i poden veure fins a quin punt s'ha estès aquest parlar als monolingües castellano-parlants que viuen als Països Catalans. Per mostrar que el castellà de Catalunya té importància sociocultural, investigacions com aquesta poden tenir valor per als interessats en la llengua i cultura catalanes i per la lingüística castellana, per als professors i mestres a Catalunya i per als que treballen en camps com la comunicació intercultural i la política lingüística, l'anàlisi del discurs i l'antropologia lingüística, entre d'altres.

ROBERT VANN

WESTERN MICHIGAN UNIVERSITY

REFERÈNCIES

- ATIENZA, Encarnación, et al. "Interferencia catalán castellano en distintos ejercicios de traducción. A propósito de la producción escrita de estudiantes universitarios bilingües en Barcelona (UPF)". Presentat al III Congreso Internacional de Traducción, Bellaterra (actes em premsa), 1996.
- . "Lenguas peninsulares en contacto: Castellano y catalán en la producción de estudiantes universitarios bilingües". Presentat a la 7th University of New Mexico Conference on Ibero-American Cultu-

17. L'anàlisi d'aquesta part del corpus s'està duent a terme ara.

- re ans Society: Spanish and Portuguese in Contact with Other Languages, University of New Mexico [actes en premsa], 1998.
- . "Una tipología de interferencias catalán-castellano a partir de las producciones escritas de los estudiantes universitarios". *Actas del IV Congreso Internacional de Didáctica de la Lengua y la Literatura*. Barcelona, 1996. 577-582.
- BADIA I MARGARIT, Antoni. *La llengua dels Barcelonins*. Barcelona: Edicions 62, 1969.
- . *Llengua i cultura als Països Catalans*. Barcelona: Edicions 62, 1975.
- . "Peculiaridades del uso del castellano en las tierras de lengua catalana". *Actas del I Simposio para Profesores de Lengua y Literatura Españolas*. Madrid: Castalia, 1980. 11-31.
- BARRIOS, Graciela. "Marcadores lingüísticos de la etnicidad". *International Journal of the Sociology of Language* 117 (1996): 81-98.
- BASTARDAS I BOADA, Albert. *Llengua i immigració: La segona generació immigrant a la Catalunya no-metropolitana*. Barcelona: Edicions de la Magrana, 1986.
- BOIX, Emili, Lluís PAYRATÓ, i Xavier VILA. "Espagnol-catalan". *Linguistique de contact: Manuel international des recherches contemporaines*. Eds. Hans Goebel, et al. Berlin: De Gruyter, 1997. 1297. 1296-1302. Vol. 2.
- BOIX FUSTER, Emili. *Triar no és trair: Identitat i llengua en els joves de Barcelona*. Barcelona: Edicions 62, 1993.
- CASANOVAS Català, Montserrat. "Algunos rasgos propios del español en las comunidades de habla catalana: Fonética, morfosintaxis y léxico". *Analecta Malacitana* XIX.1 (1996): 49-160.
- . "El contacto lingüístico en Lleida: Algunas consecuencias en el léxico español de los catalanohablantes". *Sintagma* 8 (1996): 57-63.
- DOYLE, Hope. *Negotiating Catalan Language Spread*. Diss. The University of Texas at Austin, 1994. Ann Arbor: UMI, 1994. 54, 4423A.
- . "Referents of Catalan and Spanish for Bilingual Youths in Barcelona". *Spanish in Contact: Issues in Bilingualism*. Ad. Ana Roca and John B. Jensen. Somerville: Cascadilla Press, 1996. 29-43.
- FISHMAN, Joshua. "Three Success Stories (More or Less) Modern Hebrew, French in Quebec and Catalan in Spain". *Reversing Language Shift: Theoretical and Empirical Foundations of Assistance to Threatened Languages*. Clevedon: Multilingual Matters LTD, 1991. 287-336.
- HERNÁNDEZ GARCÍA, Carmen. "Algunas propuestas didácticas para trabajar la interferencia catalán-español en el ámbito universitario (a partir del análisis de errores)". *Actas de IV Congreso Internacional de Didáctica de la Lengua y la Literatura*. Barcelona, 1996. 633-639.
- . "Anàlisi comparativa del nivell d'interferència lingüística català-

- castellà d'un grup d'universitaris de Barcelona (UPF)". Presentat a la V Trobada de Sociolingüistes Catalans, Barcelona [actes en premsa], 1997.
- KLEIN, Flora. "A Quantitative Study of Syntactic and Pragmatic Indicators of Change in the Spanish of Bilinguals in the United States". *Locating Language in Time and Space*. New York: Academic Press, 1980. 69-82.
- LAPESA, Rafael. *Historia de la lengua española*. 9ª edició. Madrid: Gredos, 1991.
- LÜDI, George, ed. *Devenir bilingue - parler bilingue: Acts du 2e colloque sur le bilinguisme, Université de Neuchâtel, 20-22 septembre 1984*. Tübingen: Max Niemeyer Verlag, 1987.
- MARSA, Francisco. "Sobre concurrencia lingüística en Cataluña". *El castellano actual en las comunidades bilingües de España*. Ed. Manuel Alvar. Salamanca: Junta de Castilla y León, 1986. 93-104.
- PAULSTON, Christina Bratt. "Catalan and Occitan: Comparative Test Cases for a Theory of Language Maintenance and Shift". *International Journal of the Sociology of Language* 63 (1987): 31-62.
- PAYRATÓ, Lluís. "L'anàlisi contrastiva català-castellà". *On Spanish, Portuguese and Catalan Linguistics*. Ed John J. Staczec. Washington D.C.: Georgetown University Press, 1988. 226-239.
- POPLACK, Shana. "Something for Nothing: Fitting Languages Together in Code-mixing". Presentat al 33rd Annual Meeting of the International Linguistics Association, New York University, 1998.
- SECO, Manuel. *Diccionario de dudas y dificultades de la lengua española*. 9ª edició. Madrid: Espasa Calpe, 1986.
- . *Diccionario de dudas y dificultades de la lengua española*. 3ª edició. Madrid: Aguilar, 1965.
- SILVA-CORVALÁN, Carmen "Bilingualism and Language Change: The Extension of estar in Los Angeles Spanish". *Language* 62.3 (1986): 587-608.
- . *Sociolingüística: Teoría y análisis*. Madrid: Alhambra, S.A., 1989.
- THOMASON, Sarah GREY, i Terrence KAUFMAN. *Language contact, Creolization, and Genetic Linguistics*. Berkeley: University of California Press, 1988.
- TUSÓN, Amparo, i Luis PAYRATÓ. "El español en contacto con el catalán: Interferencias y alternancia de lenguas en el español hablado en Catalunya". Presentat a la First International Conference on Spanish in Contact with Other Languages, Los Angeles, 1991.
- VALLDUVÍ, Enric. "Focus Constructions in Catalan". *Theoretical Analyses in Romance Linguistics* [LSRL XIX - Ohio, 1989]. Eds. Christiane Laeufer and Terrell Morgan. Current Issues in Linguistic Theory. Amsterdam: John Benjamins, 1992. 457-479.
- VANN, Robert E. "Aspects of Spanish Deitic Expressions in Barcelona:

- A Quantitative Examination". *Language Variations and Change* 10 (1998): 263-288.
- . Constructing Catalanism: Motion Verbs, Demonstratives, and Locatives in the Spanish of Barcelona". *Catalan Review* 9.2 (1995): 253-274.
- . Constructing Reality in Bicultural Communication: Catalan Ways of Speaking Spanish". *Intercultural Communication Studies* X:1 (2000): 113-115.
- . "An Empirical Perspective on Practice: Operationalising Bourdieu's Notions of Linguistic Habitus". *Pierre Bourdieu: Language, Culture and Education*. Eds. Michael Grenfell and Michael Kelly. London: Peter Lang, 1999. 73-83.
- . "Linguistically Relative Settings of a Potential Universal Deitic Parameter". *Time, Space and Identity: Essays on Deixis*. Ed. Judith Amsel. NJ: Lawrence Earlbaum Associates, [en premsa].
- . *Pragmatic and Cultural Aspects of an Emergent Language Variety: The Construction of Catalan Spanish Deictic Expressions*. Diss. The University of Texas at Austin, 1996. Ann Arbor: UMI, 1996. 9933318.
- . "Pragmatic Transfer from Less Developed to More Developed Systems: Spanish Deitic Terms in Barcelona". *Romance Linguistics: Theoretical Perspectives*. Eds. Armin Schwegler, Bernard Tranel and Myriam Uribe-Etxebarria. Current Issues in Linguistic Theory. Amsterdam: John Benjamins, 1998. 307-317.
- WEINREICH, Uriel. *Languages in Contact*. Paris: Mouton, 1968.
- WOOLARD, Kathryn. *Doubletalk: Bilingualism and the Politics of Ethnicity in Catalonia*. Stanford, California: Stanford University Press, 1989.
- ZAMORA VICENTE, Alonso. *Dialectología española*. Madrid: Gredos, 1970.